

LESPROGRAMMA

Elke stem telt

FOTO: ANP/HOLLANDSE HOOGTE/LEX VAN LIESHOUT

Elke stem telt

In de vorige lessen zagen we hoe de Nederlandse bestuursstructuur functioneert en zoomden we in op het bestuur van de provincie. In deze laatste les richten we ons op het stemproces; waar kan 15 maart voor worden gestemd? Hoe ziet de aanloop naar verkiezingen eruit, en op welke wijze wordt de kiezer gemotiveerd om op een partij te gaan stemmen?

Benodigdheden:

- scorebord
- 2 x rood vel papier
- 2 x groen vel papier
- tape
- timer
- diabord
- antwoordenblad

Optioneel:

- regionale nieuwstitels

Gratis nieuwstitels zijn te bestellen via onze nieuwsservice

Begrippenlijst

waterschap
Eilandsraad

Een overheidsorganisatie die verantwoordelijk is voor het waterbeheer van een regio.
In de Eilandsraad zitten de volksvertegenwoordigers van de drie openbare lichamen van Caribisch Nederland; Bonaire, St Eustatius en Saba.

stemgerechtigde
bijzondere gemeente
verkiezingsprogramma

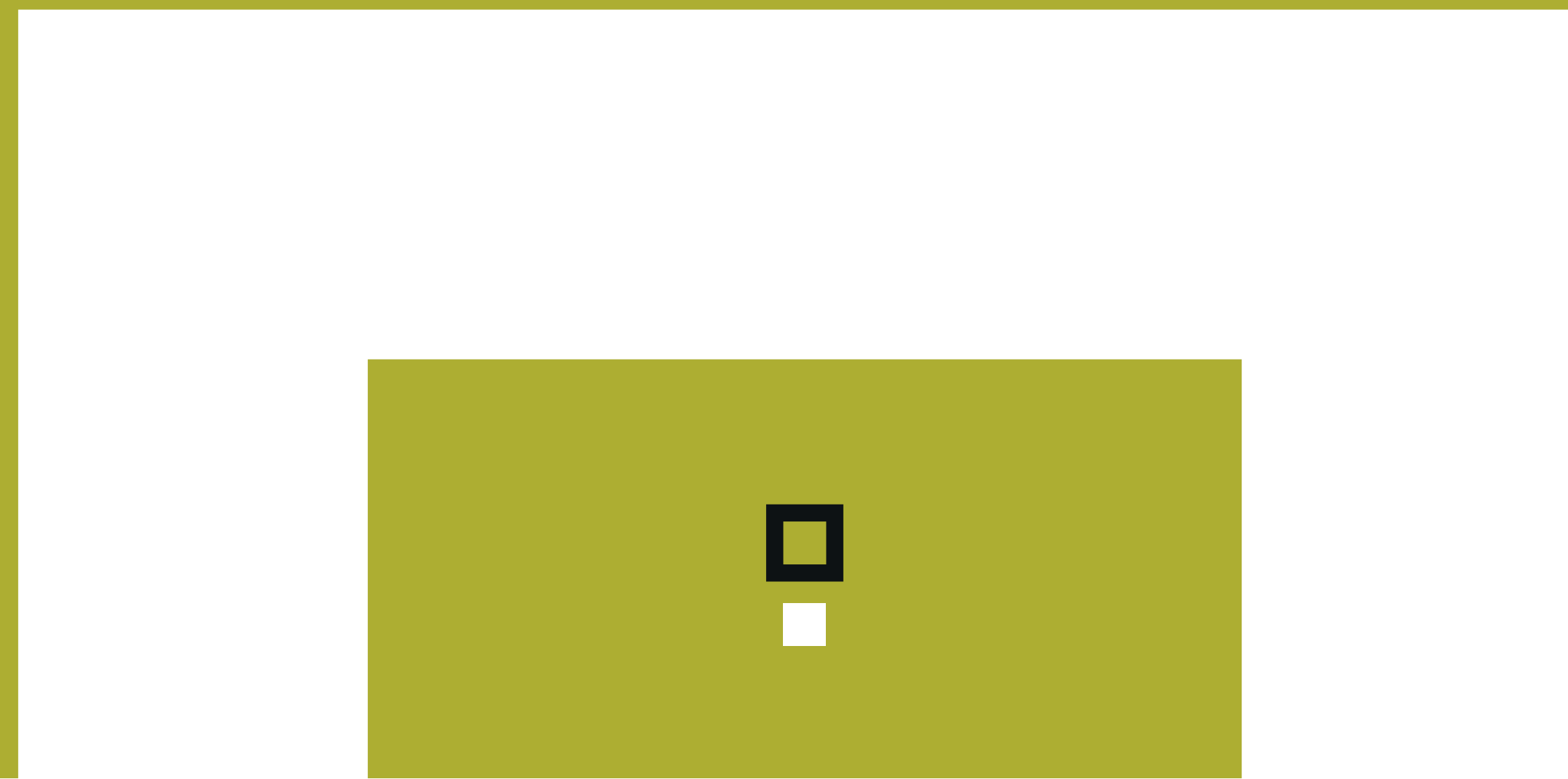
Iemand met stemrecht
De openbare lichamen worden ook wel de bijzondere gemeenten genoemd.
In dit document beschrijft een politieke partij haar standpunten en plannen voor de komende termijn.

kieswijzer

Een kieswijzer vat de belangrijkste standpunten van politieke partijen samen, en dient als hulpmiddel bij het kiezen van een partij om op te gaan stemmen.

representatie
campagne

Vertegenwoordiging
Actie(s) om draagvlak voor bepaalde standpunten te creëren.

VO onderbouw

Lesduur -- 1 lesduur of 3 lesonderdelen van circa 15 minuten

Maatschappijleer,
Maatschappijwetenschappen en Nederlands

waterschappen, Eilandsraad stemproces,
verkiezingen, campagne.

INTRODUCTIE

Elke stem telt

Verdeel de klas in twee teams en kies voor elk team een aanvoerder. Leg uit dat er in deze les punten verdiend kunnen worden door het zo goed mogelijk beantwoorden van de drie spelvragen. Naast de spelvragen zijn er ook klassikale vragen, de antwoorden op deze vragen worden klassikaal besproken en zijn geen punten waard.

Één dag, drie verkiezingen

Op 15 maart 2023 kunnen alle stemgerechtigden weer stemmen voor de Provinciale Staten. Bovendien zullen de Statenleden die dan worden verkozen later de Eerste Kamerleden verkiezen. Toch zijn dit niet de enige bestuursorganen waar die dag verkiezingen voor worden gehouden; er kan ook gestemd worden voor de waterschappen en Eilandsraden.

Waterschappen

Meer dan een kwart van Nederland ligt onder zeeniveau. Er is daarom goed beleid nodig om te zorgen dat onze voeten droog blijven. Al in de middeleeuwen bestond er een apart bestuursorgaan om deze verantwoordelijkheid op zich te nemen. Vandaag de dag verkiezen we nog steeds bestuurders om het water te beheren; per regio wordt het water beheerd door een waterschap, soms ook 'hoogheemraadschap' genoemd. Eens in de vier jaar, tegelijkertijd met de Provinciale Statenverkiezingen, worden de waterschapsverkiezingen gehouden. Stemgerechtigden kunnen dan stemmen op kandidaat waterschapsbestuurders. Eigenlijk vinden alle kandidaat waterschapsbestuurders wel dat ons land goed tegen overstromingen beschermd moet worden, en dat moet worden gezorgd voor schoon water. Toch zijn er verschillen tussen de deelnemende partijen. Deze komen bijvoorbeeld naar voren als er keuzes moeten worden gemaakt waarbij biodiversiteit en de agrarische sector tegenover elkaar komen te staan.

Eilandsraad

Naast de Provinciale Statenverkiezingen en waterschapsverkiezingen, wordt er op 15 maart ook gestemd voor de Eilandsraad. In de Eilandsraad zitten de volksvertegenwoordigers van de drie openbare lichamen van Caribisch Nederland; Bonaire, St Eustatius en Saba. De openbare lichamen worden ook wel de bijzondere gemeenten genoemd. De Eilandsraad is qua structuur dan ook vergelijkbaar met de gemeenteraad. Alleen volwassen inwoners van Bonaire, st Eustatius en Saba kunnen voor de Eilandsraad stemmen.

Klassikale vraag

Onderstaande stellingen zijn afkomstig van 'MijnStem'. Bespreek klassikaal:

- De waterschapsbelasting moet worden verhoogd om zo extra geld te kunnen investeren in het beperken van de gevolgen van extreem weer.
- Bij vervuiling van het water moet het gesprek worden aangegaan met de vervuilers voor er boetes worden opgelegd.
- Bij investeringen moet het waterschap prioriteit geven aan duurzaamheid in plaats van lage lasten.

Spelvraag 1

Elke aanvoerder wijst één zoekspecialist aan. Belangrijk is dat deze persoon over een smartphone of laptop met zoekfunctie beschikt. Zet een timer van 2 minuten. De zoekspecialist die in deze minuut de meeste vragen juist heeft beantwoord, verdient 4 punten. De vragen hoeven niet op volgorde te worden beantwoord.

- Hoe heet het waterschap van jouw regio? (afhankelijk van regio)
- Hoeveel partijen doen mee aan de waterschapsverkiezingen van jouw regio? (afhankelijk van regio, te vinden op website waterschap)
- Hoeveel stemlokalen zijn er in Saba? (2)
- Op welke website kun je een stemwijzer invullen over de waterschappen? (mijnstem.nl)
- Sommige partijen die we kennen van de landelijke politiek, zien we ook in de waterschapsverkiezingen terug. Noem twee van die partijen. (Onder andere; VVD, Partij voor de Dieren, CDA, JA21, BBB, ChristenUnie)
- Wat zijn geborgde zetels? (niet-verkiesbare zetels in het algemeen bestuur van de waterschap)
- De partijen GroenLinks, D66 en Volt steunen alledrie één partij tijdens de waterschapsverkiezingen. Hoe heet deze partij? (Water Natuurlijk)
- AWP doet als partij in meerdere provincies mee aan de waterschapsverkiezingen. In hoeveel provincies stelt deze partij zich verkiesbaar? (6)
- Waar vind je een overzicht de standpunten van een partij die meedoet aan de waterschappen? (in het verkiezingsprogramma, op de website van de partij)
- Van welke waterschap is Piet-Hein Daverveldt dijkgraaf? (Hoogheemraadschap Delfland)

Wie, wat, waarom

Je hebt geleerd waar stemgerechtigden op 15 maart voor kunnen gaan stemmen. Nu is nog de vraag: op wie? En waarom? Er zijn verschillende manieren om hierachter te komen. Zo kun je op de websites van deelnemende partijen hun partijprogramma vinden. In dit document beschrijft een partij haar plannen voor de komende vier jaar. Vaak zijn dit best grote stukken tekst; daarom zijn er op de website van partijen vaak ook ingekorte versies te vinden, net zoals versies waarin het partijprogramma in meer begrijpelijke taal wordt uitgelegd. Toch kan het lastig zijn overzicht te creëren; hoe vertalen de partijprogramma's zich nu door naar concrete stellingen? Om hier een beeld van te schetsen kun je voor zowel de waterschapsverkiezingen als de Provinciale Statenverkiezingen een kieswijzer invullen. In een kieswijzer word je gevraagd verschillende stellingen te beoordelen. Je kunt hierbij zien waarom partijen al dan niet voor een bepaalde stelling zouden stemmen. Wanneer je alle stellingen hebt beoordeeld, kun je zien met welke partij jij het beste overeenkomt. Als je erachter bent op welke partij je wilt gaan stemmen, is het nog de vraag op welke persoon. Op de stempas, maar ook op de website van de partijen, vind je een overzicht van alle kandidaten en hun plaats op de lijst. Op de website van de partij kun je vaak iets lezen over de ervaring van een kandidaat, net zoals diens motivatie om aan de verkiezingen mee te doen. Zo kun je afwegen welke kandidaat jij graag een zetel zou zien bemachtigen. Wie mag jouw stem in het bestuur vertegenwoordigen? Is er een bepaalde groepering of specialisatie die in het bestuur misschien meer representatie verdient?

Klassikale vraag 2

Vraag en bespreek klassikaal:

- Zijn er leerlingen die weten op welke partij ze later zouden willen stemmen de (Provinciale Staten)verkiezingen? Op basis van welke informatie hebben zij deze voorkeur ontwikkeld?
- Als leerlingen tijdens aankomende verkiezingen al zouden mogen stemmen, wat is dan de eerste stap die zij nemen bij het vergaren van informatie over de verschillende partijen? Welke bronnen raadplegen zij als eerst?

Verdieping

- Zouden leerlingen eerder stemmen voor een jonge kandidaat? Waarom?
- Zijn er (andere) bevolkingsgroepen waarvan leerlingen vinden dat deze beter gerepresenteerd zouden moeten worden in de politiek? Welke? Denk aan; vrouwen, etnische minderheden, praktisch-geschoolden, etc.
- Op welke manier denken leerlingen dat hun stem zou kunnen bijdragen aan betere representatie binnen het politieke bestuur?
- Hoe zou betere representatie binnen het politieke bestuur kunnen leiden tot ander beleid?

Spelvraag 2

Bij de volgende vraag mogen geen apparaten met zoekfunctie worden gebruikt. Geef beide aanvoerders een antwoordformulier. Schrijf de titels en partijen met bijbehorende nummers en letters op het (digi)bord. Zet een timer van 1 minuut.

In verkiezingsprogramma's vatten partijen hun standpunten en ideeën samen. De volgende titels zijn afkomstig van verkiezingsprogramma's voor de Provinciale Statenverkiezingen 2023 voor de provincie Groningen. Welke titel hoort bij welke partij? Het team met de meeste juiste antwoorden verdient 4 punten.

Titels:

- Je kunt nu nog kiezen
- Voor elkaar, met elkaar
- Een Groningen voor iedereen
- Het moet echt anders

Partijen:

- CDA
- Ja21
- GroenLinks
- Partij voor de Dieren

Juiste antwoorden:

- d
- a
- c
- b

Concurrentie en campagne

Partijen willen graag zoveel mogelijk stemmen behalen, zodat zij zoveel mogelijk van hun plannen in beleid kunnen omzetten. Bij de Provinciale Statenverkiezingen en waterschapsverkiezingen is er vaak een relatief laag opkomstpercentage; bij de laatste Provinciale Statenverkiezingen heeft maar 56,16 procent van de stemgerechtigden gebruik gemaakt van diens stemrecht, bij de waterschapsverkiezingen slechts 51,25 procent. Om kiezers proberen te overtuigen van hun visie en hen naar de stembus te bewegen, voeren partijen campagne. Je bent zelf vast wel eens met politieke campagnevoering in aanraking gekomen. Misschien ben je wel eens voorbij een bord vol partijposters gefietst, of heb je een flyer van een politieke partij in je handen gedrukt gekregen op het station. Vaak gaan partijen ook 'huis-aan-huizen'; partijleden gaan dan langs de deuren om met mensen in gesprek te gaan over hun politieke ideeën. Daarnaast vind je veel campagne op sociale media. Maar denk ook aan de zendtijd voor politieke partijen, waarin partijen hun verkiezingsspotjes kunnen laten uitzenden.

Campagnemateriaal is nooit erg objectief; het doel van een campagne is niet zozeer het verstrekken van onpartijdige informatie, maar het overtuigen van kiezers. Die kiezers hebben vaak wel behoefte aan een neutrale informatievoorziening; hier spelen de nieuwstitels een grote rol. Vaak is de informatievoorziening vanuit de media bepalender voor de stemuitslag dan de campagnes die partijen vanuit hun eigen platformen lanceren. Daarom zoeken partijen de media graag op; zo zie je bijvoorbeeld dat politici in verkiezingstijd vaker interviews geven, fellere uitspraken doen in debatten en vaker politieke plannen bekendmaken.

Klassikale vraag 3

- Welke vormen van campagnevoering hebben leerlingen de afgelopen weken voorbij zien komen? Heeft dit beïnvloed hoe zij naar de partijen kijken?
- Hebben leerlingen de afgelopen week politieke ontwikkelingen gevolgd door middel van nieuwstitels? Heeft dit beïnvloed hoe zij naar de partijen kijken?

Spelvraag 3

Bij de volgende vraag mogen geen apparaten met zoekfunctie worden gebruikt. Geef beide aanvoeders een antwoordformulier. Projecteer onderstaande teksten op een (digi)bord. Zet een timer van 1 minuut. Het team met de meeste juiste antwoorden verdient 4 punten.

Zijn de volgende berichten afkomstig van nieuwstitels of politieke partijen?

- Kuiken en Klaver: Toekomst van Nederland staat op het spel**
Volgens GroenLinks en PvdA is een sterk links blok in de Eerste Kamer het enige antwoord tegen rechts-conservatieve partijen als VVD en BBB. Dat zeggen PvdA-leider Kuiken en Groenlinks-leider Klaver vandaag op een campagnebijeenkomst in Utrecht. De laatste peilingen laten zien dat PvdA en GroenLinks gezamenlijk de grootste kunnen worden.
- D66 geeft meeste uit aan reclame in campagne, linkse partijen het actiefst op sociale media**
De campagne voor de Provinciale Statenverkiezingen komt laat op gang. Politieke partijen gaven pas enkele tienduizenden euro's uit. D66 besteedde het meeste geld aan traditionele kanalen, linkse partijen zijn flink actief op Facebook en Instagram.

- Hoe betrouwbaar is Agrifacts, BBB's hofleverancier van informatie?**
Desinformatie De wisselwerking tussen de 'wetenschap' van Agrifacts en de BBB roept de vraag op wat de invloed van de stichting is op de partij.
- Inhoudelijk debat tussen Nanninga (JA21) en Van Meenen (D66) bij Nieuwsuur**
Annabel Nanninga bij Nieuwsuur in debat met Paul van Meenen (D66). Van Meenen vindt dat een referendum-uitslag moet worden opgevolgd. De D66-burgemeester sorteert, al voor de uitslag binnen is, voor op het blijven van de asielboot in Velsen. Annabel Nanninga toont verdeeldheid binnen D66 over referendum aan.
- BBB & JA21: Snel weg uit de stikstofcrisis**
BBB en JA21 hebben samen een initiatiefnota geschreven met als doel om uit de impasse te komen die is ontstaan door de invoering van de 'Stikstofwet'. Deze wetgeving heeft Nederland in de houdgreep: het belemmert de bouw, de industrie, de landbouw en het verkeer en vervoer. En zelfs paasvuren of motorcrossevenementen hebben last van de stikstofregels. Er wordt vaak gezegd dat dit zo moet van Brussel; maar dat is niet zo. Nederland heeft een heel strikte interpretatie van de Europese regelgeving. Te strikt.
- Coalitiepartijen zoeken elkaars pijngrens op in de campagne**
De onderlinge verdeeldheid binnen de coalitie komt ongefilterd naar buiten in de verkiezingscampagne. Rutte-IV zet zich schrap voor de uitslag.

OPDRACHT 3

7. **Klaver maant Rutte in fel debat tot opstappen: 'Hoe fout moet het gaan onder jouw verantwoordelijkheid?'**
Groenlinks-leider Jesse Klaver verwijt Mark Rutte dat hij zich niet de vraag stelt of een 'functie elders' niet beter voor hem zou zijn. In een bij vlogen verhit tv-debat onder leiding van Jeroen Pauw vlogen 'rechts' en 'links' elkaar veelvuldig in de haren
8. **Het echte debat**
Geen tweestrijd maar één-tweetje. Linksom of Rechtsom is geen tweestrijd maar een één-tweetje tussen de 'linkse wolk' en Mark Rutte. GroenLinks en PvdA helpen Rutte aan een meerderheid in de Eerste Kamer om onze pensioenen nog onzekerder te maken. Rutte en de PvdA stonden eerder aan de basis van het toeslagenschandaal, het sluiten van de verzorgingshuizen en het verhogen van de AOW-leeftijd.

- Antwoorden:**
1 - politieke partij
2 - nieuwstitel
3 - nieuwstitel
4 - politieke partij
5 - politieke partij
6 - nieuwstitel
7 - nieuwstitel
8 - politieke partij

Elke stem telt is een uitgave van Nieuws in de klas.
De opdrachten zijn bestemd voor scholieren in de onderbouw van het
VO.

© Nieuws in de klas, Amsterdam
Uitgave Elke stem telt

Samenstelling en redactie: Luna Heijndael

Het kopiëren van delen ten behoeve van het gebruik door
leerlingen is onbeperkt toegestaan. Het kopiëren van enig
onderdeel ten behoeve van elk ander gebruik is alleen
toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming van
de uitgever.

e info@nieuwsindeklas.nl
w www.nieuwsindeklas.nl